

## INTEGRATION OF NON-FINANCIAL (ENVIRONMENTAL) INDICATORS IN THE FINANCIAL REPORTING

**Petya Yordanova - Dinova**

University of Food Technologies – Plovdiv, Bulgaria, [petia1222@abv.bg](mailto:petia1222@abv.bg)

**Abstract:** The most effective way to develop an ecological economy is to elaborate the principals of environmental reporting. In the present paper are reviewed some of the issues related to integration of financial environmental indicators in the financial accounting of the enterprises. The achievement of the balance between economical and environmental goals lays in the foundation of the sustainable development management. The prerequisite for the realization of eco-management is the improvement of the legal framework and the rules for integrating environmental indicators in the enterprise's accounting. In the micro-level, environmental accounting is considered as a segmental area of the financial report, representing scientifically justified system for continuous monitoring, evaluation, systematization and summarization of information on economic and environmental processes related to the economic activity. The integration of environmental parameters into the environmental report category makes possible the evaluation of the impact of economic activity on the environment, since economic activity is related to both the use of natural resources and the adverse impact of production processes on the environment. The incorporation of environmental data into financial report enables the establishment of a unified system for the collection, registration, measurement, summarization and disclosure of relevant information, which supports the planning, analysis and forecasting of the enterprise's environmental costs and obligations. The environmental reporting is regarded as an integral part of the financial report, which addresses the environmental conservation's activity of the economic. He bears the so-called non-financial information about the activity in the context of corporate social responsibility and sustainable development. Non-financial reporting is a component of integrated report in accordance with Directive 2014/95/EU. The integrated reporting is defined as the process of merging various non-financial indicators of sustainable development that affect the value of the enterprise. The foundation on which he is based is the reproduction of the various types of capital: financial, industrial, intellectual, human, social-reputational and natural. Today the ecological part of the financial reporting is the most dynamically developed, because is tied with eco-efficiency and financial-economical results.

**Keywords:** sustainable development, environmental report, integrated report, non-financial reporting

## ИНТЕГРИРАНЕ НА НЕФИНАНСОВИ (ЕКОЛОГИЧНИ) ПОКАЗАТЕЛИ В СИСТЕМАТА НА ФИНАНСОВАТА ОТЧЕТНОСТ

**Петя Йорданова-Динова**

Университет по хранителни технологии – Пловдив, България, [petia1222@abv.bg](mailto:petia1222@abv.bg)

**Резюме:** Най-ефективният начин за развитие на екологична икономика е разработването на принципите на екологичното отчитане. В настоящия доклад са разгледани някои от въпросите, свързани с интегрирането на нефинансовите (екологични) показатели във финансовите отчети на предприятията. Постигането на баланс между икономическите и екологичните цели е в основата на управлението на устойчивото развитие. Предпоставка за реализирането на адекватен екомениджмънт е усъвършенстването на нормативната база и правилата за интегриране на екологичните показатели във финансово-счетоводната отчетност на предприятията. Екологичният отчет на микроравнище се разглежда като сегментна област на финансовия отчет, представляващ научнообоснована система за непрекъснато наблюдение, оценка, систематизация и обобщение на информацията за икономико-екологичните процеси, свързани с протичането на стопанската дейност. Интегрирането на екологичните параметри в категорията „екологичен отчет“ дава възможност да се оцени влиянието на стопанския активитет върху околната среда, тъй като икономическата дейност е свързана, както с използването на природни ресурси, така и с вредното влияние на производствените процеси върху природната среда. Включването на екологичните данни във финансовата отчетност позволява да се изгради единна система за събиране, регистрация, измерване, обобщаване и оповестяване на релевантна информация, която да подпомогне планирането, анализа и прогнозирането на екологичните разходи и задължения на предприятието. Екологичният отчет се разглежда като неотменна част на финансовия отчет, който е насочен към природозащитната дейност на стопанските субекти. Той е носител на т. нар. нефинансова информация за дейността в контекста на корпоративната социална отговорност и

устойчивото развитие. Нефинансовата отчетност е компонент на интегрираната отчетност, съгласно Directive 2014/95/EU. Интегрираната отчетност се определя като процес на обединяване на различни нефинансови показатели на устойчивото развитие, които оказват влияние върху стойността на предприятието. Фундаментът, върху който се изгражда тя, е възпроизводството на отделните видове капитал: финансов, производствен, интелектуален, човешки, социално-репутационен и природен. Днес екологическата съставна част на финансово-счетоводната отчетност е най-динамично развиващата се, тъй като обвързва екоективността с финансово-икономическите резултати.

**Ключови думи:** устойчиво развитие, екологичен отчет, интегрирана отчетност, нефинансова отчетност

## 1. ВЪВЕДЕНИЕ

Постигането на баланс между икономическите и екологичните цели е в основата на концепцията за устойчиво развитие. Един от начините за повишаване екоективността на управленския процес е създаването на адекватна информационна база за екологичната дейност на предприятието. Дълго време в традиционния счетоводно-финансов модел на отчетността не са били отразявани екологичните параметри на стопанската дейност. Това възпрепятства съпоставимостта на икономическите с екологичните резултати, което затруднява инвестиционните решения на доставчиците на капитал.

## 2. СТАНДАРТИ ЗА НЕФИНАНSOVA ОТЧЕТНОСТ

Първите опити за включването на нефинансова (екологична) информация във финансовите отчети са направени още през 70-те на XX век. Прегледът на специализираните публикации<sup>33</sup> показва, че формирането и публикуването на отчетите, съдържащи и нефинансова информация, са били обусловени от следните причини:

- Значително нарастване на разходите за екологични дейности;
- Затягане на екологичното законодателство;
- Налагането на „зелен имидж“;
- Задоволяване на потребности на ползвателите на информация, свързана с икономико-екологичните процеси, протичащи в хода на стопанската дейност.

В настоящия етап на икономическо развитие, водещи изследователи са убедени, че екологичните проблеми оказват пряко влияние, както върху представените данни във финансовите отчети, така и върху оценката на реалното финансово състояние. Много често разходите и задълженията, които произтичат от екологичната дейност на предприятието, са значителни и неоповестяването на екоданните увеличава съществено риска от изкривяване на картината за финансовия стабилитет на организацията<sup>34</sup>. В този ред на мисли, завоалирането и неразкриването на еколого-ориентирана информация води до вземането на необосновани и неефективни управленски решения, въвежда в заблуждение заинтересованите страни (доставчици на капитал) за действителното финансово състояние на стопанските субекти, за тяхната инвестиционна привлекателност и конкурентоспособност. Представянето в отчетността на екологични данни за природоопазващата дейност и политика на фирмата е обвързано с финансовото и имущественото ѝ състояние<sup>35</sup>. Екологичният отчет на микроравнище се разглежда като сегментна област на финансовия отчет, представляващ научнообоснована система за непрекъснато наблюдение, оценка, систематизация и обобщение на информацията за икономико-екологичните процеси, свързани с протичането на стопанската дейност<sup>36</sup>. Интегрирането на екологичните параметри в категорията „екологичен отчет“ дава възможност да се оцени влиянието на стопанския активитет върху околната среда, тъй като икономическата дейност е свързана, както с използването на

<sup>33</sup> Шавкунова, Н.А. (2008). *Екологические параметры бухгалтерского учета и отчетности*. Вестник Алтайского государственного университета, 11 (49), 74-80, <https://cyberleninka.ru/article/n/ekologicheskie-parametry-buhgalterskogo-ucheta-i-otchetnosti/viewer>

<sup>34</sup> Гоголева, Т.Н. (2016). *Экологический учет в системе видов учета*. Сп. Международный бухгалтерский учет, 12, с.52-66, <https://cyberleninka.ru/article/n/ekologicheskiy-uchet-v-sisteme-vidov-ucheta-1/viewer>

<sup>35</sup> Нешева-Кьосева, Н. (2012). *Социално и екологично счетоводство*. София: НБУ, 2-6, <http://eprints.nbu.bg/1105/>.

<sup>36</sup> Ильичева Е.В. (2009). *Теоретическая модель учетно-экологоориентированной системы, позволяющая исследовать взаимосвязь финансового, управленческого и экологического учета в системе бухгалтерского учета*. Сп. *Фундаментальные исследования*, (1), 69-70, <https://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=1719>

природни ресурси, така и с вредното влияние на производствените процеси върху природната среда<sup>37</sup>. Включването на екологичните данни във финансовата отчетност позволява да се изгради единна система за събиране, регистрация, измерване, обобщаване и оповестяване на релевантна информация, която да подпомогне планирането, анализа и прогнозирането на екологичните разходи и задължения на предприятието. Екологичният отчет се разглежда като неотменна част на финансовия отчет, който е насочен към природоопазващата дейност на стопанските субекти<sup>38</sup>. Той е носител на т. нар. нефинансова информация за дейността в контекста на корпоративната социална отговорност и устойчивото развитие. Европейската федерация на счетоводителите определя корпоративната отчетност като комбинация от финансова и нефинансова информация. Нефинансовата отчетност е обединена под термина екологични, социални и управленски въпроси (ESG – Ecological, Social and Governance issue). Международните счетоводни стандарти и международните стандарти за финансова отчетност (МСС/МСФО) регламентират финансовото съдържание на отчетите, включително и пояснителните бележки към тях. Нефинансовата информация в другите форми на финансова отчетност (изявления, анализи, доклади/отчети на управлението) се урежда в инструктивни рамкови правила и стандарти (GRI G4, SASB, международната рамка за интегрирано отчитане). Нефинансовата информация може да има и финансови измервания, които да намерят отражение във финансовото и управленско счетоводство. Когато отговарят на критериите за признаване, ESG-обектите се отчитат в счетоводно-финансовите отчети като активи, пасиви, провизии, разходи, приходи и загуби, при съответната аналитична отчетност. Управленското счетоводство обхваща измерването на резултатността на компаниите чрез системи и практики за измерване на физически и парични данни за потоците от енергия, материали, вода, отпадъци, свързаните с тях разходи, приходи и печалби; оценка на инвестиционни алтернативи и други управленски решения. Когато нефинансовата информация не може да бъде отчетена, тя се оповестява в пояснителните бележки или в другите форми на финансова отчетност (информация, която е съществена, но не е количествено и/или парично остойностяема и/или не отговаря на условието за признаване, например финансовите последици за предприятието са с ниска степен на вероятност (не съществува нормативно, договорно или конструктивно (доброволно поето) задължение за предприятието да възстанови определени екологични вреди) или са обвързани с бъдещо несигурно събитие, както при условните пасиви и активи)<sup>39</sup>. Основната работа в сферата на вътрешното (управленско) счетоводство, по отношение отчитането на екологичните показатели, е в две основни направления: усъвършенстване на системата за разпределяне на скритите разходи за околна среда и интернализация на външните (обществени) разходи<sup>40</sup>. Според А. Лютакова<sup>41</sup> нормативното регламентиране на нефинансовата информация в цикъла на финансово отчитане на предприятията на ниво ЕС, а оттам и на национално равнище, отразява разширяващия се обхват на корпоративната отчетност от строго финансова към включване на екологични, социални и управленски въпроси (ecological, social, and governance – ESG) (наричани още нефинансова информация) в различни форми и степени. Немалко предприятия, предимно сред по-големите и участващите в международни групи, избират да представят резултатите от стопанската си дейност комплексно по икономически, екологични и социални показатели (последните включват управленските въпроси) като три равностойни „стълба“ на устойчивото развитие. Най-новата „надстройка“ на тези тенденции е интегрираното отчитане, за което през декември 2013 г. Международният съвет за интегрирано отчитане прие инструктивна Международна рамка (International Integrated Reporting Framework – IIRF). Нефинансовата отчетност е компонент на интегрираната отчетност, съгласно Directive 2014/95/EU. Интегрираната отчетност се определя като процес на обединяване на различни нефинансови показатели на

<sup>37</sup> Ильичева, Е.В. (2009). Модель екологического бухгалтерского учета в соответствии с Киотского протокола. Сп. *Фундаментальные исследования*, (1), 67-69, <https://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=1718>

<sup>38</sup> Желязкова, В. (2017). Съвременни проблеми на екологичното счетоводство и отчетност. *Годишник на ВУАРР*, т. 5, с. 79-80.

<sup>39</sup> Лютакова, А. (2016). Нефинансовата декларация в закона за счетоводството – изгубени в превода. Сп. *ИДЕС: Счетоводство*, бр. 3, година XX. <https://www.ides.bg/media/1205/03-2016-anna-lyutakova.pdf>.

<sup>40</sup> Бородин, А.И. (2005). Система екологического бухгалтерского учета. *Вестник Ставропольского государственного университета*. (41), 124, <https://cyberleninka.ru/article/n/sistema-ekologicheskogo-buhgalterskogo-ucheta/viewer>.

<sup>41</sup> Лютакова, А. (2016). *Нефинансовата декларация в Закона за счетоводството – новото име на старата нефинансова информация*. Доклад на Дванадесета конференция на младите учени на тема „Икономиката на България и Европейския съюз: „Наука и бизнес“ (сборник доклади), УНСС, София, ноември 2016 г., 497-505.

устойчивото развитие, които оказват влияние върху стойността на предприятието. В областта на представянето на нефинансови данни не съществува единен подход, въпреки че има голям брой международни стандарти и препоръки, целящи постигането на съпоставимост на данните<sup>42</sup>. Най-често използваните нормативни документи са: ръководство за отчетност в областта на устойчивото развитие на Глобалната инициатива за отчетността (GRI – Global Reporting Initiatives), SASB, стандартите ISO 26 000, ISO 14001, AA 1000, Рамковото ръководство по интегрирана отчетност (International Integrated Reporting Framework), глобалният договор на ООН (Global Compact), Рамковото ръководство по екологична отчетност и др. През 2016 г. GRI представя три универсални стандарта (GRI 101: Основни стандарти, GRI 102: Общи показатели за отчетност, GRI 103: Подход в областта на мениджмънта) и 33 специфични стандарта, групирани в три серии. Отделните компании имат право да изберат тези специфични стандарти, които способстват за разкриване на най-съществените аспекти от тяхната дейност. Стандартите SASB са разработени от Sustainable Accounting Standards Board и се използват от публичните компании в САЩ. Стандартът ISO 26 000 регламентира насоките за въвеждане на социална отговорност. ISO 14001 определя изискванията за система за управление по отношение на околната среда (СУОС). Стандартът AA 1000 (AccountAbility 1000) подпомага организацията при определяне на цели и задачи за измерване напредъка, постигнат според тези цели, финансовия контрол и отчетност, както и механизмите за обратна връзка. Разпространението и налагането на идеите за устойчиво развитие, както и глобализацията на икономическите процеси, доведе до създаване на интегрирана корпоративна отчетност, която все по-често се използва от бизнеса, инвеститорите и лицата, които активно участват в международни сделки и трансакции.

### 3. СЪЩНОСТ НА ИНТЕГРИРАНАТА ОТЧЕТНОСТ

Интегрираната отчетност (IR – Integrated Report) дава по-пълна информация за рисковете, свързани с изменението на стойността на компаниите и стойността на техните капитали под влияние на социалните, екологичните, научно-техническите и др. фактори. Интегрираният отчет включва сбита комуникация (финансова и нефинансова информация) за това как се създава стойност в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен период<sup>43</sup>. Той се различава от финансовия отчет, който се основава предимно на финансова информация за миналото на предприятието и има краткосрочен фокус. В интегрирания отчет се включват и външните ефекти (Externalities), които не се представят във финансовия отчет. Те може да имат решаващо значение за увеличаване стойността на организацията, включително за тази, която не може да се измерва счетоводно<sup>44</sup>. Счита се, че интегрираната отчетност е процес на обединение на различни нефинансови показатели на устойчивото развитие. Много често я наричат „отчетност за целите на устойчивото развитие“. Теоретичните виждания на Ф. Филипова<sup>45</sup> са, че интегрираното отчитане е нов подход към корпоративната отчетност, чрез който се предоставя връзката между организационната стратегия, управлението и финансовото измерение на дейността, от една страна, и социалния, екологичния и икономически контекст, в който функционира предприятието, от друга страна. То е отговор на критиките към традиционния модел на корпоративните отчети, които не предоставят цялата необходима информация на външните потребители. Основните концепции, върху които се изгражда интегрираната отчетност са свързани с формирането и динамиката на стойността на шестте вида капитал – финансов, производствен, интелектуален, човешки, социално-репутационен и природен<sup>46</sup>. От методологическа и методическа гледна точка няма разработени ясни разчетни алгоритми за посочените по-горе видове капитал. Финансовият капитал включва собствения и

<sup>42</sup> Сенаторова, Е.А. (2018). Нефинансовая отчетность: международный контекст, российская практика. Сп. Корпоративные финансы, т. 12 (3), 81-92, <https://cyberleninka.ru/article/n/nefinansovaya-otchetnost-mezhdunarodnyy-kontekst-rossiyskaya-praktika>.

<sup>43</sup> Медведева, О.Е. (2017). Интегрированная нефинансовая отчетность и проблемы в нее экологической составляющей в России. Имущественные отношения в РФ, 11 (194), 6-14, <https://cyberleninka.ru/article/n/integrirovannaya-nefinansovaya-otchetnost-i-problemy-vklyucheniya-v-nee-ekologicheskoy-sostavlyayuschey-v-rossii/viewer>.

<sup>44</sup> Вейсел, А. (2019). Показатели относительно противодействие на корупцията в нефинансовите декларации на предприятието. Сп. ИДЕС: Счетоводство, бр. 2, година XXIII, с. 1-13. <https://www.ides.bg/media/1674/02-2019-ali-veysel.pdf>.

<sup>45</sup> Филипова, Ф., А. Атанасова, В. Георгиев, Св. Стефанов, И. Христов, К. Калев, Ст. Тодоров, М. Минев (2017). *Проблеми и предизвикателства пред счетоводството във връзка с концепцията за интегрирана отчетност*. Варна, Знание и бизнес, с. 49, [http://eknigibg.net/monogr/Integrirana\\_otchetnost.pdf](http://eknigibg.net/monogr/Integrirana_otchetnost.pdf).

<sup>46</sup> Пак там, с. 63-65.

заемния капитал, който предприятието използва. Интегрираният подход изисква да се представи връзката на финансовия капитал с останалите пет вида капитал; рисковете, свързани с неговото използване; оценката на нематериалните активи, екологичните и социалните аспекти на създаване на стойност на езика на стойността. Производственият капитал са създадените от хората средства на труда (оборудване, машини, съоръжения и др.) както притежавани от предприятието, така и единствено контролирани от него, вкл. обществена инфраструктура (пътища, мостове и др. подобни), които то използва за осъществяване на своята дейност. Използването на нови екологично чисти технологии; на енергоспестяващи подходи, на ефективна логистика, на обработка на отпадъчни продукти и рециклиращи производства, би увеличило производствения капитал на предприятията. Интелектуалният капитал включва фирмените, базирани на знания нематериални активи, които обхващат: фирмената интелектуална собственост; корпоративната култура; корпоративният бранд, имидж и взаимоотношения с клиентите; корпоративните процедури, организационни правила и софтуер. Човешкият капитал се състои от знанията, уменията и опита на персонала; от креативността му; от управленските качества; способността за екипна работа; лоялността и етичната му ориентация. Социално-репутационният капитал на компанията е съвкупност от дейности, нагласи и инициативи, свързани с поддържане на партньорства и сътрудничество с клиенти, образователни и културни институции; с правителствени и неправителствени организации; с профсъюзите, със социалните мрежи, дори с конкурентите. Природният капитал обхваща природни ресурси като гори, води, полезни ископаеми и свързаните с тяхното използване и поддържане процеси. Във финансовите отчети се включват главно финансовия и производствения капитал, които могат да се измерват достоверно. Интегрираната рамка разширява капиталите, като разглежда интелектуален капитал, социално-репутационен капитал, човешки капитал (всички, които са свързани с дейностите на хората) и природен капитал (който предоставя средата за другите капитали). Чрез използване на всички тези капитали се създава стойност. Към социално-репутационния капитал обичайно се включват и въпросите, свързани с корупцията. Това е логично, защото корупцията създава несигурност, пречи за изпълнение на дейностите и води до допълнителни разходи<sup>47</sup>. Така се затруднява постигането на устойчивост на развитието. Мероприятията, осъществявани от предприятието за поддържане на екоравновесието, в интегрираната отчетност заемат централно място. За унифициране на подходите към създаването на интегрирана отчетност, както и за решаването на методологически и правни задачи, е създаден Международният съвет по интегрирана отчетност (IIRC – International Integrated Reporting Council), който през 2013 г. публикува първият международен стандарт за интегрирана отчетност. Според него основната цел на интегрираната отчетност е разкриването на информация за създадената вътрешна и външна стойност на компанията. Основните елементи, които трябва да са налични в един интегриран отчет са<sup>48</sup>: представяне на организацията и на външната среда; фирмено управление; бизнес модел, включващ шестте вида капитал; рискове и възможности; стратегия, разположение и разпределение на ресурсите; резултати от дейността; анализ на дейността; база за изготвяне и представяне. У нас нефинансовата декларация (нефинансов отчет – Non-Financial Statement) съгласно Закона за счетоводството представлява интегриран отчет и трябва да включва информация за използването на всички видове капитали за създаването на стойност<sup>49</sup>. Това става чрез: описание на политиките на предприятията по отношение на дейностите им, осъществявани в областта на екологията, социалните въпроси и тези, свързани със служителите, правата на човека, борбата против корупцията; описание на бизнес модела на предприятието – цел, стратегия, организационна структура, инфраструктура, продукти, следвани политики по отношение на основните и спомагателните дейности на предприятието и други; описание на политиките, които предприятието е приело и следва по отношение на екологичните и социалните въпроси, включително дейностите, които е извършило през отчетния период и резултатите от тях; представяне на целите, рисковете и задачите, които предстоят по отношение на екологичните и социалните политики, включително описание на такива дейности, които биха довели до неблагоприятно въздействие върху екологията, служителите или други социални въпроси; описание на основните показатели за резултатите от дейностите, свързани с екологичните и социалните въпроси. Според указанието на

<sup>47</sup> Вейсел, А. (2019). Показатели относно противодействие на корупцията в нефинансовите декларации на предприятието. Счетоводство, бр. 2, година XXIII, с. 1-13. <https://www.ides.bg/media/1674/02-2019-ali-veysel.pdf>.

<sup>48</sup> Филипова, Ф., А. Атанасова, В. Георгиев, Св. Стефанов, И. Христов, К. Калев, Ст. Тодоров, М. Минев (2017). *Проблеми и предизвикателства пред счетоводството във връзка с концепцията за интегрирана отчетност*. Варна, Знание и бизнес, с. 49, [http://eknigibg.net/monogr/Integrirana\\_otchetnost.pdf](http://eknigibg.net/monogr/Integrirana_otchetnost.pdf).

<sup>49</sup> Закон за счетоводството (в сила от 1.01.2016 г.), <https://lex.bg/laws/ldoc/2135213569>.

министъра на финансите<sup>50</sup>, публичната нефинансова отчетност разкрива информация за дейността на предприятието в контекста на социалната отговорност и устойчиво развитие, като показва достигнатите резултати в тези насоки. Нефинансовите отчети на различните предприятия могат съществено да се различават, тъй като няма строго определена форма за изготвянето им. Предприятията могат да избират различни формати и да прилагат различни методики и стандарти за оповестяване на нефинансова информация. При избора на подход за изготвяне на нефинансовата декларация препоръчително е предприятията да изберат такъв, който най-пълно да отговаря на мисията на предприятието и виждането му за решаване на екологичните и социални проблеми. В нефинансовата декларация трябва да бъдат отразени следните въпроси: екологични; социални въпроси и въпроси, свързани със служителите; въпроси, свързани с правата на човека; въпроси, свързани с борбата с корупцията и подкупите. Нефинансовата декларацията е задължителна за изготвяне от големите предприятия, които са предприятия от обществен интерес и които към 31 декември на отчетния период надвишават критерия за среден брой служители през финансовата година от 500 души. Според Закона за счетоводството големи предприятия са предприятията, които към 31 декември на текущия отчетен период надвишават най-малко два от следните показатели: балансова стойност на активите – 38 000 000 лв.; нетни приходи от продажби – 76 000 000 лв.; средна численост на персонала за отчетния период – 250 души. Предприятията от обществен интерес са следните: предприятия, чиито прехвърлими ценни книжа са допуснати до търговия на регулирания пазар в държава – членка на Европейския съюз; кредитни институции; застрахователи и презастрахователи; пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях фондове; инвестиционни посредници, които са големи предприятия; колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества по смисъла на Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране, които са големи предприятия; финансови институции по смисъла на Закона за кредитните институции, които са големи предприятия; „Холдинг Български държавни железници“ ЕАД, и дъщерните му предприятия; национална компания „Железопътна инфраструктура“; търговски дружества, чиято основна дейност е да произвеждат и/или да пренасят, и/или да продават електроенергия и/или топлоенергия и които са големи предприятия; търговски дружества, чиято основна дейност е да внасят и/или пренасят, и/или разпределят, и/или транзитират природен газ и които са големи предприятия; ВиК оператори по смисъла на Закона за регулиране на водоснабдителните и канализационните услуги, които са средни и големи предприятия.

#### 4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Най-отчетливите тенденции в областта на счетоводно-финансовото отчетване през последните години са свързани с налагането на интегрираната отчетност. Тя е подход за разкриване на информация за дейността на компаниите, свързана с екологичните, социалните и управленски въпроси. Интегрираната форма на отчетност повишава стойността на данните като минимизира риска, свързан със съкращаването на съществена информация за финансовото състояние и инвестиционната привлекателност на предприятията.

#### ЛИТЕРАТУРА

- Бородин, А.И. (2005). Система екологического бухгалтерского учета. Вестник Ставропольского государственного университета. (41), 123-132, <https://cyberleninka.ru/article/n/sistema-ekologicheskogo-buhgalterskogo-ucheta/viewer>
- Гоголева, Т.Н. (2016). Экологический учет в системе видов учета. Сп. Международный бухгалтерский учет, 12, с.52-66, <https://cyberleninka.ru/article/n/ekologicheskij-uchet-v-sisteme-vidov-ucheta-1/viewer>.
- Вейсел, А. (2019). Показатели относительно противодействие на корупцията в нефинансовата декларация на предприятията. Сп. ИДЕС. София, бр. 2, 1-13, <https://www.ides.bg/media/1674/02-2019-ali-veysel.pdf>.
- Желязкова, В. (2017). Съвременни проблеми на екологичното счетоводство и отчетност. Годишник на ВУАРР, т. 5, 79-80.
- Ильичева, Е.В. (2009). Модель экологического бухгалтерского учета в соответствии с Киотского протокола. Сп. Фундаментальные исследования, (1), 67-69, <https://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=1718>.
- Ильичева Е.В. (2009). Теоретическая модель учетно-экологоориентированной системы, позволяющая исследовать взаимосвязь финансового, управленческого и экологического учета в системе бухгалтерского учета. Сп. Фундаментальные исследования, (1), 69-70, <https://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=1719>

<sup>50</sup> Министерство на финансите. Указание относено прилагане на глава седма „Годишни доклади“, раздел трети „Нефинансова декларация“ и раздел четвърти „Консолидирана нефинансова декларация“ от ЗСч.

- Лютакова, А. (2016). *Нефинансовата декларация в Закона за счетоводството – изгубени в превода*. Сп. ИДЕС. София, (3), 40-53.
- Лютакова, А. (2016). *Нефинансовата декларация в Закона за счетоводството – новото име на старата нефинансова информация*. Доклад на Дванадесета конференция на младите учени на тема „Икономиката на България и Европейския съюз: „Наука и бизнес“ (сборник доклади), УНСС, София, ноември 2016 г., 497-505.
- Медведева, О.Е. (2017). *Интегрированная нефинансовая отчетность и проблемы в нее экологической составляющей в России*. Имущественные отношения в РФ, 11 (194), 6-14, <https://cyberleninka.ru/article/n/integrirovannaya-nefinansovaya-otchetnost-i-problemy-vklyucheniya-v-nee-ekologicheskoy-sostavlyayuschey-v-rossii/viewer>.
- Нешева-Кьосева, Н. (2012). *Социално и екологично счетоводство*. София: НБУ, 2-6, <http://eprints.nbu.bg/1105/>.
- Сенаторова, Е.А. (2018). *Нефинансовая отчетность: международный контекст, российская практика*. Сп. Корпоративные финансы, т. 12 (3), 81-92, <https://cyberleninka.ru/article/n/nefinansovaya-otchetnost-mezhdunarodnyy-kontekst-rossiyskaya-praktika>.
- Филипова, Ф., А. Атанасова, В. Георгиев, Св. Стефанов, И. Христов, К. Калев, Ст. Тодоров, М. Минев (2017). *Проблеми и предизвикателства пред счетоводството във връзка с концепцията за интегрирана отчетност*. Варна, Знание и бизнес, 49-65, [http://eknigibg.net/monogr/Integrirana\\_otchetnost.pdf](http://eknigibg.net/monogr/Integrirana_otchetnost.pdf).
- Шавкунова, Н.А. (2008). *Экологические параметры бухгалтерского учета и отчетности*. Вестник Алтайского государственного университета, 11 (49), 74-80, <https://cyberleninka.ru/article/n/ekologicheskie-parametry-buhgalterskogo-ucheta-i-otchetnosti/viewer>.